

Gdje ste se najradije igrali kao dijete?

Tim Gill

Omogućiti djeci učenje iz vlastitog iskustva znači omogućiti im sretno djetinjstvo.

Već nekoliko godina govorim o djetinjstvu tisućama slušatelja, pripadnika različitih društvenih slojeva diljem svijeta. Započinjem s pozivom na povratak u vlastito djetinjstvo. Pred očima začuđenog odraslog promatrača gotovo bez izuzetka naviru živa sjećanja na avanture vezane za igre na otvorenome prostoru. Svi dijele zajednički osjećaj da ovakva svakodnevna prisjećanja i istraživanja prošlosti imaju smisla: pomažu nam da bolje spoznamo tko smo zapravo *mi*. Bit tih prisjećanja nije puka nostalgija. Naravno, trebamo paziti da ne posegnemo za mitom o zlatnom dobu

odrastanja, ali ako se složimo oko konstatacije da su osjećaj slobode i avanture neophodni sastojci sretnog djetinjstva, pobrinut ćemo se da i današnjoj djeci osiguramo priliku za slična iskustva. Nažalost, ovakva iskustva ozbiljno su ugrožena. Kad se kaže da djeca danas brže odrastaju, brka se dojam i realnost. Djeca mogu biti oduševljeni potrošači kulture odraslih. Mogu usvojiti manire i stilove odraslih. U korištenju novih tehnologija oni su zasigurno znatno vještiji od odraslih. Ali kad se radi o svakodnevnim slobodama - poput samostalnog odlaska pješice do vrtića ili škole, ili susreta s prijateljima u parku, diljem razvijenog svijeta horizont se pred djecom znatno sužava, a nadzor i kontrola odraslih postaje pravilo. Na primjer, ovdje u Velikoj Britaniji 1971. godine gotovo 90% osmogodišnjaka išlo je u školu bez pratnje roditelja, a 1990. godine njihov broj se smanjio na 11%. Istraživanja govore o sličnim trendovima u drugim zemljama. Koji su razlozi za takvo stanje? Oni su brojni i različiti. Susjedstvo je preplavljeno automobilima, a obitelji o njima sve više ovise. Veća zaposlenost roditelja znači da ih je sve manje koji kod kuće brinu o djeci, te da su djeca sve više obuhvaćena organiziranim odgojno-obrazovnim aktivnostima u ustanovama. U mnogim četvrtima ljudi ne poznaju svoje susjede, a raste i strah od kriminala. Svi ovi čimbenici, uz

mnoge druge, osnažuju logiku nadzora. Neki se roditelji ipak opiru ovakvim pritiscima. Novinarka i majka Lenore Skenazy iz SAD-a bila je potaknuta napisati knjigu *Free Range Kids* nakon što se našla na udaru medijske hajke jer je svom devetogodišnjem sinu dopustila da sam putuje podzemnom željeznicom New Yorka. Ono što i nju i mene motivira u radu, jest uvjerenje da djeca na 'baterijsko upravljanje' nisu dovoljno pripremljena za uspone i padove koje nosi svakodnevni život. Djetinjstvo je putovanje od ovisnosti ka samostalnosti. U središtu ovog putovanja je prebacivanje odgovornosti s odrasle osobe na dijete. Stoga djeci moramo osigurati prilike za slobodu i istraživanje, i to zato što i djeca sama teže hvatanju ukoštac sa svijetom na vlastiti način (kao što to mogu dobro uočiti kod svoje dvanaestogodišnje kćeri). Jedno od rješenja je kreiranje prostora za igru na otvorenome. Igrališta su čudesna arena za testiranje ideja o slobodi, sigurnosti, riziku i odgovornosti. S jedne strane ona trebaju privući i potaknuti djecu: ponuditi im izazove i priliku da ispitaju vlastite mogućnosti kroz igru. S druge strane, to ne trebaju biti mjesta gdje se djeca redovito ozbiljno ozljeđuju. Potreban nam je uravnotežen pristup. Ideja o uravnoteženosti postala je ključna u Velikoj Britaniji. Ali to nije uvijek bilo tako. Prije deset godina škole

i lokalne zajednice bile su zaokupljene sigurnošću. Mnogi su bili uvjerenja da se rizik mora ukloniti. I doista, niknula su stvarno dosadna igrališta. U tome se do te mjere pretjeralo da su ljudi poput mene, nacionalni zagovornici igre (u to vrijeme bio sam ravnatelj Vijeća za dječju igru), shvatili da je kucnuo zadnji čas da se nešto učini.

Vratili smo se prvobitnim načelima i razmotrili čemu su prva igrališta doista bila namijenjena. Zagovarali smo uravnoteženiji pristup riziku. Potporu smo dobili i od prozvanih agencija koje su se bavile igrom i sigurnošću, uključujući ravnatelja britanske Uprave za zdravlje i sigurnost. Naš rad je bio pokretač cijelog niza promjena u stavovima struke vezanima za sigurnost igre.

Mišljenja o ovom pitanju i dalje se mijenjaju u pozitivnom pravcu. 2008. godine vlada Velike Britanije objavila je Vodič za upravljanje rizikom u igri, čiji sam jedan od koautora. Poznat je pod imenom *Managing Risk in Play Provision: Implementation Guide*. On ruši sva dotadašnja pravila. Umjesto da ispituju samo razinu rizika, dobavljači materijala i opreme poticani su na istraživanje prednosti rizika. Ova jednostavna, ali po svojim posljedicama dalekosežna transformacija, osigurava da dobavljači po prvi put uzmu u obzir prednosti koje djeca imaju od situacija u kojima im se dopušta da riskiraju, te da ta saznanja utkaju u buduće poslovne odluke. Kao posljedica ovih nastojanja kreirana su neka nova, doista uzbudljiva, privlačna igrališta. Na primjer, unatoč početnom strahu lokalnih vlasti od zagađenja pijeska komadićima stakla i životinjskim izmetom, na nekoliko lokacija za igru u Londonu pojavile su se velike jame s pijeskom. Analiza je pokazala da je vrijednost i popularnost

igre na pijesku nadmašila strah od mogućih rizika. Iskustva iz Velike Britanije dovela su do popuštanja strogih europskih standarda o sigurnosti igrališta. O ovome se gotovo ništa ne zna u zdravstvenim i krugovima koji se bave sigurnosnim pitanjima.

Nisam čuo da se do sada organiziralo neko dugotrajnije istraživanje ove problematike, ali nakon što sam posjetio veći broj europskih zemalja, imam dojam da su vidljive stvarne promjene i da se neke lekcije mogu naučiti. Sjećam se, prije nekoliko godina posjetio sam klub za slobodno vrijeme namijenjen školskoj djeci u Kopenhagenu. Voditelj projekta Henrik Perregaard naglasio je da je njegova uloga djelomično i u tome da djeci pruži 'priliku osjetiti što znači preuzeti odgovornost za sebe i druge'. Njegovo viđenje jasan je primjer onoga što ja zovem 'filozofija izdržljivosti': bit je u tome da se kao jedna od ključnih zadaća škole i drugih službi namijenjenih djeci smatra pružanje iskustava koje će im pomoći da se nose sa svim usponima i padovima u životu. Čini mi se da je u nekim zemljama, poput Nizozemske, Njemačke i Nordijskih zemalja - pogled na djecu kao kompetentna bića, koja velikim dijelom uče kroz igru i samovođena iskustva - rašireniji i bolje prihvaćen nego u drugim zemljama. Pa ipak, ni ove zemlje nisu imune na neumjerenu averziju prema riziku. Perregaard mi je rekao kako se boji da su neki danski pedagozi previše usredotočeni na brigu i sigurnost na račun iskustva i odgovornosti. Usvajanje filozofije izdržljivosti znači prihvaćanje mogućnosti da djeca budu ozlijeđena ili uzrujana, ali da će i takav kratkoročni gubitak biti brzo nadvladan dugoročnim prednostima. Dopustiti praktičarima na prvoj crti bojišnice primjenu ovakvog uravnoteženog pristupa znači osigurati potporu uprave i u situacijama kad stvari odu krivim putem, i to sve dok se odgovorno ponašaju. Službe, baš kao i djeca, moraju naučiti kako se oporaviti od teških situacija. Doista svi moramo shvatiti da se nezgode ponekad događaju

ili da stvari krenu naopako i da za to ne možemo nikoga okriviti. To ne znači da smo djecu prepustili njihovoj sudbini ili da ćemo ravnodušno slegnuti ramenima kad se dogodi nezgoda. Prijašnja iskustva uče nas da su djeca prečesto stradavala zbog propusta odraslih. Ali povijest nas, kroz vlastita sjećanja, uči i da, pružajući djeci priliku za učenje kroz vlastito iskustvo i iz vlastitih grešaka, nudimo dobro i sretno djetinjstvo.

Tim Gill je spisatelj i savjetnik. Bavi se dječjom igrom i slobodnim vremenom. Knjiga *No Fear: Growing up in a risk averse society* (Bez straha: Odrastanje u zajednici koja se protiv riziku) objavljena je 2007. godine.
tim@rethinkingchildhood.com
www.rethinkingchildhood.com

